

Міністерство освіти і науки України
ДЕРЖАВНИЙ БІОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет мехатроніки та інжинірінгу
Кафедра надійності та міцності машин і споруд
ім. В. Я. Аніловича

ПОРЯДОК РОБОТИ НАД НАВЧАЛЬНИМ РЕФЕРАТОМ

Методичні вказівки
для самостійного вивчення дисциплін
за спеціальністю 191 Архітектура та містобудування
для здобувачів денної форми навчання
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Харків, ДБТУ

2024

Міністерство освіти і науки України
ДЕРЖАВНИЙ БІОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет мехатроніки та інжинірінгу
Кафедра надійності та міцності машин і споруд
ім. В. Я. Аніловича

ПОРЯДОК РОБОТИ НАД НАВЧАЛЬНИМ РЕФЕРАТОМ

Методичні вказівки
для самостійного вивчення дисциплін
за спеціальністю 191 Архітектура та містобудування
для здобувачів денної форми навчання
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Затверджено
рішенням Науково-методичної
ради факультету мехатроніки та інжинірінгу
Протокол № 13
від 08 травня 2024 р.

Харків, ДБТУ

2024

УДК 72.012(072)
П 59

*Схвалено на засіданні кафедри
надійності та міцності машин і споруд ім. В.Я. Аніловича
Протокол № 13 від 08 травня 2024 р.*

Рецензенти:

О. О. Дерябіна, канд. архітектури, доцент кафедри надійності та міцності машин і споруд ім. В.Я. Аніловича;

І. Р. Рябушина, канд. архітектури, доцент кафедри надійності та міцності машин і споруд ім. В.Я. Аніловича

п 59 Порядок роботи над навчальним рефератом : методичні вказівки для самостійного вивчення дисциплін за спеціальністю 191 Архітектура та містобудування для здобувачів денної форми навчання першого (бакалаврського) рівня вищої освіти / Державний біотех. університет; укладач О.П. Буряк, І.Р. Акмен. Харків : ДБТУ, 2024. 16 с.

Мета видання – дати студентам необхідний обсяг знань, що дозволить засвоїти методику системного аналізу текстів та бібліографічного опису різних типів джерел, виробить навички складання бібліографічного опису, а також логіки і послідовності побудови навчального реферативного тексту, який не потребує наукової аргументації.

Методичні вказівки призначені здобувачам першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної форми навчання спеціальності 191 Архітектура та містобудування.

УДК 72.012(072)

ЗМІСТ

Вступ	4
1. Цілі задачі роботи над рефератом.....	5
2. Етапи і методика підготовки реферату.....	6
2.1. <i>Етап бібліографічного пошуку</i> <i>й збирання вихідних матеріалів.....</i>	<i>7</i>
2.2. <i>Етап формулювання головних тез</i> <i>та складання плану реферату.....</i>	<i>11</i>
2.3. <i>Етап підготовки першої редакції реферату</i>	<i>12</i>
2.4. <i>Етап оформлення і здачі реферату.....</i>	<i>14</i>
Висновки	15
Список літератури.....	15

ВСТУП

Під час навчання на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти, а потім у дослідницькій, проєктній та науково-реставраційній роботі, здобувач часто стикається з ситуацією, коли зажадається швидко зібрати і систематизувати відомості, що розпорошені по різних джерелах — книгах, часописах, проєктах минулих років, архівних матеріалах, мережах Інтернет. Для цієї мети складають реферат.

Реферат (від лат. *referrate* — доповідати, повідомляти) короткий усний або письмовий виклад наукової праці, результатів наукового дослідження, змісту книги, статті та ін. Рефератом в освітянській сфері називають і доповідь на будь-яку тему, що складається з огляду різноманітних джерел.

Якщо у вас є ретельно та грамотно складений реферат, це означає, що вся необхідна інформація по темі подальшої роботи знаходиться під рукою, і немає необхідності знов і знов бігти до каталогів та перегортати джерела. Праця по написанню реферату є особливо важливою при організації великої наукової праці, чи колективної роботи над складним проєктним рішенням, що вимагає збір відомостей з різних установ (бібліотеки, архіви, Інтернет мережі) про історію забудови на ділянці, де ведеться проєктування, про існуючі на ділянці будівлі, про досвід і попередні методи проєктування, методики проєктного аналізу і т.п. Для виконання цієї роботи і написання пояснювальної записки до проєкту, попередньо готується реферат.

Робота над учбовим рефератом згідно освітньо-професійної програми Архітектура та містобудування (ДБТУ) передбачена по дисциплінам: ОК2.01–2.04. АМДОМ — Архітектура, містобудування, дизайн та образотворче мистецтво; ОК2.06. Основи архітектурно-містобудівного проектування; ОК2.11.ТМОАМП — Теоретичні та методологічні основи архітектурно-містобудівного проектування; ОК2.13. Архітектурне матеріалознавство; ОК2.16. Основи ландшафтного проектування; ОК2.23. СОАМ — Соціальні основи архітектури та містобудування; ОК2.25. Нормативно-методологічне забезпечення й основи архітектурно-містобудівного законодавства; ОК2.26. Основи охорони праці та безпека життєдіяльності.

Реферат є індивідуальною формою самостійної роботи, де здобувач самостійно відпрацьовує навички збору, аналізу, синтезу, упорядкування та укладання великих масивів інформації. Крім того, працюючи над рефератом, дослідник опановує стиль, що знадобиться йому пізніше у науковій діяльності.

1. ЦІЛІ І ЗАДАЧІ РОБОТИ НАД РЕФЕРАТОМ

Під час самостійної роботи над рефератом здобувач опановує цілі двох родів — з одного боку, цілі професійні (робочі), тобто ті, які досягаються складанням того конкретного реферату; з іншого боку, це навчальні цілі, які визначають, якими процедурами професійної роботи та їх послідовністю здобувач повинен оволодіти в процесі пошуку та опрацювання джерел і написання реферату.

Загальна робоча мета підготовки навчального реферату — найбільш повно зібрати всі доступні джерела (*письмові, візуальні, нарративні*) та забезпечити себе інформацією для подальшого опрацювання навчальної тематики і водночас максимально скоротити час, необхідний для знайомства з освітнім компонентом ОПП.

На відміну від повноцінної наукової роботи, у навчальному рефераті не має бути наукової новизни. Фактично, у тексті повинен бути огляд та компіляція вже наявних джерел, знань та наукових висновків інших дослідників. Відтак, можна вважати цей формат тренажером наукової думки та вміння її викладати просто, прозоро, систематично.

Отже, по-перше, — максимально повно, по-друге, максимально стисло. Для того, щоб погодити такі суперечливі вимоги, необхідно вирішити наступні навчальні задачі:

- відшукати і стисло прочитати всі доступні джерела, в яких є відомості, що стосуються теми та законспектувати матеріал;

- стосовно теми роботи розібратися в концепціях різних авторів, виявити та сформулювати різні вектори їх досліджень (при цьому можуть виявитися чи то єдність точок зору, чи то частково або радикально протилежні погляди), а також виявити наукову полеміку щодо предмету дослідження (якщо вона є);
- стисло, але ємно й зрозуміло записати результати роботи з аналізом різних джерел, де були виявлені та підтверджені основні положення теми та зібрати необхідний додаток із фактичних даних: цитат, ілюстрацій, схем, мап, датуванням подій за часом та інш., а також зробити висновки та скласти список використаних джерел із відповідними посиланнями на них у тексті;
- зібрати всі записи в єдиний текст з наступною структурою: титульний лист, вступ, основна частина, висновок, список використаних джерел (із відповідними посиланнями на них у тексті).

Також до змісту навчальних задач реферату належать:

- оволодіння навичками бібліографічного пошуку в бібліотечних каталогах і читальних залах наукових бібліотек;
- формування «наукового апарату» — правильного та коректного цитування і т. п.

Ці технічні вміння повинні служити головній меті навчального реферату: навчитися розуміти авторські концепції, виявляти і зіставляти різні точки зору, різні підходи до проектування та вміти читати та аналізувати науковий текст, суворо дотримуючись змісту заданої теми.

2. ЕТАПИ І МЕТОДИКА ПІДГОТОВКИ РЕФЕРАТУ

За час вивчення циклу професійних дисциплін здобувачу доведеться працювати над рефератами на різну тематику. Робота рефератом розрахована здебільшого на термін одного учбового семестру.

Щоб реферат не повертали на доопрацювання, необхідно враховувати найпоширеніші помилки авторів. Так, наприклад, у рефераті текстове запозичення може бути обмежено. Копіювання чужого тексту є крадіжкою інтелектуальної власності [1]. Порядок виявлення та встановлення фактів порушення академічної доброчесності визначається Вченою радою ДБТУ з урахуванням вимог Закону України «Про освіту», Закону України «Про вищу освіту» та інших законів України [2]. Але для підготовки реферату можна застосовувати *рерайтинг*.

Рерайтинг (англ. *rewriting*) — переписування авторського тексту використовуючи власну лексику. Фахівців, що змінюють авторські тексти, називають рерайтерами. Рерайтинг використовується, для того щоб уникнути звинувачень в порушенні авторського права.

Необхідно знайти і вивчити кілька джерел, вибрати з них найголовніше для своєї роботи, а потім складно викласти все своїми словами. Якщо у тексті використовуються цитати, треба брати їх у лапки і робити виноски із зазначенням сайту чи книги.

Для того, щоб написати якісний реферат, необхідно розібратися в вибраній темі для самостійної роботи по дисципліні. Джерела та підходи до розробки теми розглядаються крізь призму кількох теорій і декількох авторів (оптимальна кількість проаналізованих робіт – три чи чотири), а також на матеріалі різних регіонів, чи країн.

Робота над рефератом складається з чотирьох етапів, на кожному з яких треба отримати визначений результат. Відповідно до кожного з етапів у робочій програмі дисципліни, до якої готується реферат, надається чітко обумовлений термін виконання. Кожен етап оцінюється окремо.

2.1. Етап бібліографічного пошуку й збирання вихідних матеріалів

Основним змістом цього етапу є пошук джерел у бібліотечних каталогах. Увага дослідника зосереджується на пошуках фундаментальних історико-архітектурних праць, енциклопедичних видань, нормативних документів, а також періодичних видань: часописів, каталогів, газет.

Пошук джерел у бібліотечних каталогах — це особлива праця дослідника. Каталоги з бібліографічними описами джерел можуть бути різних видів: *абетковий каталог* (бібліографічні данні розташовуються за абеткою прізвищ авторів або назв книг), *систематичний каталог* (документи розташовуються по галузям знань), *предметний каталог* (бібліографічні записи розташовуються за абеткою предметних рубрик). Каталоги у деяких бібліотеках досі карткові, але з часом вони будуть переведені в електронну форму.

Зібрання джерел, які найповніше висвітлюють галузь знань 19 Архітектура та будівництво в Україні, знаходиться у фондах Державної наукової архітектурно-будівельної бібліотеки імені В. Г. Заболотного (<http://www.dnabb.org/>). Також значні фонди знаходяться у Національній бібліотеки України імені В. І. Вернадського, яка фіксує в електронному каталозі всі видання, що друкуються в Україні (<http://www.nbuv.gov.ua/>). Науково-дослідним підрозділом Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського є Інститут рукопису, де зберігаються унікальні історичні документи, літературні матеріали, архівні фонди просвітницьких і наукових

установ, а також особові фонди та окремі матеріали видатних діячів української науки і культури.

Окрім публічних та галузевих бібліотек існує мережа університетських бібліотек. Це, передусім, Центральна наукова бібліотека ХНУ ім. В. М. Каразіна (<http://www-library.univer.kharkov.ua/ukr/>) та її Відділ старовинної літератури і рідкісних видань у Харкові; бібліотека Харківської державної академії дизайну і мистецтва, яка містить старовинний фонд часописів XIX століття (<https://ksada.org/4biblioteka.html>).

Формуючи список джерел, зручно виписувати дані про кожну книгу або статтю на окрему картку (згодом на них виписується гора цитат зі сторінками з даного джерела). При роботі на комп'ютері аналогічну функцію можна довірити таблиці у пакеті Excel.

Працюючи з книгами, звертайте увагу на ті посилання на літературу, які в них наведені: це слугуватиме додатковим джерелом для бібліографічного пошуку. На звороті кожної картки потрібно одним-двома реченнями вказати, якого роду описи містяться у даній книзі або статті, що стосуються теми пошуку. Така бібліографія називається *анотованою*.

Анотовані бібліографічні списки потім використовуються в наукових дослідженнях і написанні наукових робіт, оскільки вони упорядковують джерела і розуміння літератури з певної теми.

Бібліографічне посилання, що є частиною довідкового апарата документа, наводять у формі бібліографічного запису. Бібліографічні відомості про цитовані або згадувані в тексті документи на будь-яких носіях інформації, що є об'єктами бібліографічного посилання, мають бути достатніми для їхньої загальної характеристики, ідентифікування та пошуку.

Існує кілька стилів формування бібліографічних списків. Найбільш відомі міжнародні стилі цитування наукових джерел: стиль АРА (*American Psychological Association*) і стиль MLA (*Modern Language Association*). Поширений в українських виданнях стиль цитування АРА, який перш за все підкреслює дати публікації. Наведемо приклади оформлення посилань за вимогами стилю цитування АРА (7th ed.):

Тимошенко, С. (1924). *Будівельні матеріали, їх властивості, дослідження та виготовлення: лекції читані в Українській господарській академії в Подєбрадах*. Подєбради: Видавниче т-во при Укр. госп. академії, Укр. госп. академія.

Січинський, В. (1956). *Історія українського мистецтва*. (Вип. I). *Архітектура*. Нью-Йорк: Наукове т-во ім. Т. Шевченка в Америці.

Молокін, О. Г. (1940). Український модерн в архітектурі ХХ ст. *Архітектура Радянської України*, 4, 21–27.

Чепелик, В. В. (1994). Теоретична спадщина українського архітектурного модерну. В В. Тимофієнко (Ред.), *Архітектурна спадщина України* (Вип. 1 : Маловивчені проблеми історії архітектури та містобудування), 162–180. Київ: НДІТІАМ.

Крамар, Ю. (1998). Наддінпрянська еміграція на Волині та її роль у реалізації «волинської програми» Г. Юзефського. В В. К. Баран (Голов. ред), *Збірник навчально-методичних матеріалів і наукових статей історичного факультету Волин. держ. пед. ун-ту ім. Лесі Українки* (вип. 3), 8–11. Луцьк.

Божинський, Б. І., Мироненко, В. П. (2005). Український національний романтизм стилю модерн у Харкові. *Вісник Харківської державної академії дизайну й мистецтв*, 1, 43–49.

Багато іноземних видань для оформлення статей користуються стандартом MLA. Крім того, MLA входить до рекомендованого переліку стилів оформлення списку наукових публікацій, затвердженого законодавством України. Приклади оформлення посилань за вимогами стилю цитування MLA (8th ed.):

Дереш, Любко. *Архе: Монолог, який усе ще триває*. Кальварія, 2005.

Гісем, О. В., та О. О. Мартинюк. *Всесвітня історія від найдавніших часів до початку ХХ ст.* Навчальна книга — Богдан, 2006.

Слово о полку Ігоревім. Перекладачі Л. Махновець та В. Свідзинський, Веселка, 2008.

Юнг, Карл-Густав. «Психологія і поезія». *Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст.*, редактор М. Зубрицька, перекладач І. Герасим, Літопис, 1996, с. 91-108.

Бандура, В. С. «Адаптація тексту при перекладі навчальної літератури італійської мови українською». *Проблеми семантики слова, речення та тексту*, вип. 38/1, 2017, с. 11-15.

Пономарів, О. «Український правопис: Ілюзії і дійсність». *Слово Просвіти*, № 35, 30 серп. – 5 верес. 2018, с. 3.

Проблемою в українських реаліях є те, що не досі не розроблені офіційні рекомендації щодо адаптування стилю АРА до української граматики та перекладу відповідних компонентів, тому вимоги конкретних університетів, видань тощо щодо оформлення джерел за АРА можуть різнитися.

Основними вимогами для оформлення бібліографічних посилань, щодо їхнього складу й структури є ДСТУ 8302:2015 «Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання» [3]. Ці норми поширюється на бібліографічні посилання в опублікованих і неопублікованих документах незалежно від носія інформації. Стандарт призначено авторам творів, видавцям, фахівцям редакцій засобів масової інформації, інформаційних центрів тощо.

Приклади оформлення списку використаних джерел відповідно до ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання Загальні положення та правила складання»:

Попов І. Є. Основи проєктної композиції : конспект лекцій для здобувачів перш. (бакалавр.) рівня вищ. освіти спец. 191 Архітектура та містобудування, 19 Архітектура та будівництво / Держ. Біотехнол. ун-т. Харків, 2024. 120 с.

Черкасова К. Т. О. Паліцин і художня культура Слобожанщини кінця XVIII – початку XIX ст. Українська біографістика : збірник наукових праць. Київ, 2005. Випуск 3. С.248–260.

Музичко О. Є. Процес інституціоналізації історичних досліджень на території Південної України (друга половина XIX – початок XX ст.) : дис. ... д-ра іст. наук : 07.00.06 / Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України. Київ, 2020. 580 с.

Глінянович К., Крупа П. Мапування творчості Віктора Петрова-Домонтовича: огляд конференції у Кракові // Україна модерна. 04.09.2019. URL: <http://uamoderna.com/event/mapping-petrov-domontovych> (дата звернення: 18.11.2019).

При цьому, на відміну від стандартів APA, MLA, стандарт ДСТУ 8302:2015 не встановлює конкретних вимог щодо решти елементів форматування сторінки використаних джерел. Для з'ясування відповідних норм слід розглядати методичні рекомендації ДБТУ за посиланням: <https://library.btu.kharkov.ua/posluhy/prikladi-oformlenna-spisku-vikoristanih-dzerel-vidpovidno-do-dstu-8302-2015-bibliograficne-posilanna-zagalni-polozenna-ta-pravila-skladanna.html>

Повний бібліографічний опис книги або статті у посиланні на джерело має включати:

1. Автор (особа або організація).
2. Назва твору.
3. Назва сховища (збірника, сайту, бази даних тощо, які містять конкретний твір).
4. Редактори, перекладачі, інші особи.
5. Версія (номер видання тощо).

6. Номер (том, випуск тощо).
7. Видавництво.
8. Дата публікації.
9. Розташування (конкретні сторінки, URL-адреса тощо).

Кількість елементів може скорочуватися або доповнюватися залежно від типу джерела. Готовий список літератури доцільно обговорити з викладачем для того, щоб намітити джерела, що вимагають першочергового вивчення і, навпаки, виключити ті, на які не варто витратити час і зусилля.

2.2. Етап формулювання головних тез та складання плану реферату

Коли круг джерел, що реферуються, визначений і занесений на картку, настає другий етап — формулювання основних положень (тез) реферату та побудова його загальної структури (плану).

Теза — це аргумент (твердження, висловлювання), яке буде доведено чи обговорено. Слово «теза» походить з грецької мови та означає «щось висунуте». Вид висунутого тексту, який є тезою, може варіюватися в залежності від типу висловлювання: *аргументоване, аналітичне, роз'яснювальне*. У аргументованому висловлюванні треба чітко викладати думку чи точку зору на проблему. В аналітичному висловлюванні треба показати, чим два розглянутих джерела схожі та різні. Організація або тип висловлювання вплине на побудову тезового речення. У деяких випадках теза може служити дорожньою картою для побудови плану реферату і навіть може бути гідом для побудови презентації, представляючи основні моменти розповіді та те, як вони пов'язані один з одним і як зрештою формують головну мету роботи.

Для складання тез із реферативного опису джерел, вони повинні відобразити наступні головні моменти:

- вивченість джерельної бази (наявність спеціальних робіт за даною темою, розділів у загальних трудах, хронологічно перші і новітні роботи, порівняльний інтерес до даної теми в різні періоди і в різних країнах і т. д.);
- еволюція концепцій, виявлених у джерелах (наявність в матеріалах однієї або кількох точок зору на проблему, а якщо вдається прослідити в доступних джерелах зміну точки зору);
- розуміння кожної з концепцій у стислому (тезовому) викладі.

У тезах не треба викладати весь фактичний матеріал, який був виявлений у джерелах (це потім складе повний текст реферату). Кількість тез залежить від

оглянутої бази, згрупованих за сенсом джерел, їх змісту тощо. Об'єм кожної тези, зазвичай, складають три-чотири речення, які пов'язані між собою змістом.

План майбутнього реферату має бути досить докладним і повинен показати порядок, в якому висунуто тезові аргументації та доведено положення. Крім вступу і висновків план включає найменування трьох-чотирьох розділів (в невеликому рефераті їх число рідко коли перевищує три). Для систематизації розділів бажано використовувати підрозділи або параграфи (дрібніші одиниці тексту, що мають подвійну нумерацію: розділі 1, параграфи 1.1., 1.2., 1.3. і т. д., розділі 2 — 2.1., 2.2. і т. д.).

Якщо тези показують, до яких висновків вдалося прийти, працюючи над темою, то план повинен показати порядок, в якому викладаються положення. Тому, на перевірку викладачу передається: бібліографія у вигляді джерельної бази, тези і план реферату. Після оцінки і обговорення з викладачем, основні тези і план реферату уточнюються, бібліографія доповнюється.

2.3. Етап підготовки першої редакції реферату

Наступним етапом є підготовка першої редакції реферату. Це стадія, коли в роботу ще можуть бути внесені зміни і доповнення.

Готуючи першу редакцію тексту, треба начорно «зібрати» весь реферат: вступ, розділи і висновок. Перелік джерел, розміщується в кінці тексту. В текст вставляються ілюстрації (якщо без них не можна обійтися). Відразу ж після титульного листа і перед вступом ставиться нумерований зміст реферату (за бажанням, після титульного листа можна вміщувати коротку анотацію (150 символів, чи одна сторінка за потребою). Для рефератів ця вимога не є обов'язковою, але згодом при складанні наукового звіту, чи статті для публікації, може бути потрібна.

Працюючи над першою редакцією, зверніть особливу увагу на правильність цитування та розміщення посилань на джерела. Цитати ставляться «в лапках», а по закінченню цитати — посилання на джерело в прямих дужках. В першій редакції реферату бажано після цитати вставляти повний бібліографічний опис джерела. Наприклад:

«...глибока самобутність української орнаментики вимагає ще доказів і, взагалі, ставить питання, що очікує розробки» [Бібліографія. Зодчий. 1877. № 2. Февр. С. 21–22].

Коли весь текст буде зібраний і узгоджений з викладачем, всі посилання на джерела виносяться в кінцевий список, а в прямих дужках залишається порядковий номер джерела та сторінки цитування. Наприклад:

«...глибока самобутність української орнаментики вимагає ще доказів і, взагалі, ставить питання, що очікує розробки» [3, с. 21–22].

Це означає, що дана цитата належить до списку джерел під номером 3, а наведена цитата на сторінках з 21-ї по 22-у включно.

Якщо треба послатися відразу на декілька джерел, їх позначення розділяються в прямих дужках крапкою з комою. Наприклад:

... У Полтаві відомий український фотограф і етнограф Й. Хмелевський видав у 1902–1916 рр. власним коштом поштові листівки «Види Малоросії» і «Типи Малоросії», «Полтава», альбом «Земський будинок в Полтаві» [5, с. 28–44; 16; 25, с. 24–25].

Номера у списку джерел — 5, 16 і 25 — відповідають порядку цитування наскрив (по мірі виникнення цитати у тексті реферату).

Треба на консультації узгодити з викладачем спосіб організації посилань у рефераті. Слід зауважити, що посилання на джерела можна оформлювати у два способи. *Перший* — виносити посилання на джерело донизу сторінки, на якій відбулася згадка про джерело, а виноску ставити цифрою над строчкою. Наприклад:

... М. Костомаров зазначає, що після входження в історію німецького народу настає черга слов'янського і «українське козацтво чекає художньої історії ... Період Гетьманщини — наш героїчний вік, період лицарства, доблесті, поезії»³.

Другий спосіб організації посилань — ставити його після згадки про джерело у прямих дужках (номер разом із вказування сторінок), як вказано вище за текстом.

При абетковому прикінцевому складанні списку, посилання повинне відповідати номеру джерела в абетці. Оформлення списку джерел, якщо вимоги університету відсутні, слід дивитися у правилах МОН [4]. Актуальні вимоги ви можете знайти за посиланням. У мережі також є онлайн інструменти, що можуть автоматизувати для вас процес оформлення списку літератури.

Відсутність у тексті посилань на джерела позбавляє можливості перевірити ваші висновки або звернутися до літератури за більш докладними відомостями. Ще гірше використання цитат без вміщення їх у лапки, що може привести до звинувачення у плагіаті. Також текст, складений з цитат без лапок, позбавлений апарату посилань на джерело, іменується *компіляцією*.

Компіляція (від лат. *compilatio* — крадіжка, грабів) — несамотійний або неоригінальний науковий текст, побудований на використанні чужих літературних або наукових творів і скроєний зі шматків інших чужих джерел.

Особлива увагу на дотримання терміну передачі першої редакції реферату на перевірку. Викладачу потрібен час на знайомство з роботою і внесення зауважень.

2.4. Етап оформлення і здачі реферату

Коли реферат буде повернутий після перевірки, треба буде вносити правки та ліквідувати зауваження. Це є основи підготовки до подальшої наукової праці в співдружності із викладачем. Треба пам'ятати, що реферат торкається питання професійної діяльності і тому повинен нести на собі сліди підходу наукової школи в архітектурній професії.

Продумайте «макет» реферату — оформлення титульної сторінки, стильові компоненти тексту: маркування та розміри шрифтів для основного тексту, заголовків розділів, підрозділів, а також подачу ілюстрацій і підписів під ними.

Реферат може вміщувати додатки. В додатки, зазвичай, виносять мапи, схеми, діаграми, таблиці чи іншу додаткову інформацію, яка грає важливу роль в розумінні основного матеріалу реферату.

Важливо пам'ятати, що вступ і висновки мусять містити не більше 10–15 % від загального обсягу реферативної роботи. А загальний рекомендований обсяг реферату — до 25 сторінок, що складає ємкість до одного авторського аркушу (40 000 друкованих знаків, що є літери, цифри, розділові знаки та проміжки між словами). У випадку, якщо тема вимагає більшого об'єму роботи, можлива колективна праця над рефератом.

Зазвичай використовується текст 14 кеглю з інтервал між рядками — 1,5, рівняння по ширині полі тексту. Шрифтовий гарнітур Times New Roman, який легко читається. Поля сторінки: всі мають бути по 2 см. Відступ для абзацу — 1,25. Нумерація угорі у правому куті арабськими цифрами, починаючи з цифри — 2. Титульний лист без нумерації (але входить у загальну нумерацію), а текст вирівнюється по центру. Заголовки підрозділів теж відцентруються. Кожен новий розділ починатися з нової сторінки. Щоби не робити відступи вручну, використовуйте інструмент «Додати розрив».

Перед здачею реферат перевіряється на плагіат. В ДБТУ перевірка на плагіат рефератів проводиться відповідно до «Положення про організацію і порядок перевірки на наявність текстових запозичень в академічних текстах працівників та здобувачів вищої освіти» (Рішення вченої ради, протокол № 4 від 22.12.2021 р.).

Додатки: в додатки зазвичай виносять схеми, діаграми, об'ємні таблиці чи іншу додаткову інформацію, яка грає важливої ролі розуміння основної частини реферату.

ВИСНОВОК

Робота над рефератом вимагає не тільки правил побудови тексту, систематичності, суворой логіки і послідовності у викладі і аргументації, але й професійної зацікавленості скарбами думки, тактовного її вивчення і відтворення. Нарешті, робота над рефератом вимагає тонкого смаку, розуміння творчого начала в побудові наукового тексту як свого роду краси архітектурної споруди, де гармонійна побудова цілого доповнюється і завершується ретельним і любовним опрацюванням деталей.

Кращі студентські реферати залишаються у методфонді кафедри і служать наступним поколінням студентів як додаткове джерело відомостей про історію професії, архітектуру, мистецтво та містобудування. Дуже часто, навчальна робота над рефератом перетворюється в самостійне наукове дослідження на старших курсах. Знання і навички, набуті при підготовки реферату, корисні у пошуковому, концептуальному та експериментальному проектуванні, в реставраційних дослідженнях, при складанні історичної справки, а також при виконанні конкурсних проєктів, і, звичайно, при складанні пояснювальної записки до кваліфікаційної роботи.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України «Про авторське право і суміжні права». Відомості Верховної Ради (ВВР), 2023, № 57, ст.166.
2. Положення Вченої Ради ДБТУ «Про академічну доброчесність та етику академічних взаємовідносин». Протокол № 2. 28 жовтня 2021 р. URL: <https://biotechuniv.edu.ua/pro-universitet/publiczna-informatsiya/normativna-baza/> (дата звернення: 16.04.2024).
3. ДСТУ 8302-2015. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. Уведено вперше ; чинний з 2016-07-01. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. 16 с. (Інформація та документація) (Національний стандарт України).
4. МОН. Про затвердження вимог по оформленню дисертації. Наказ № 40 чинний від 12.01.2017 [Зі змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки № 759 від 31.05.2019]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0155-17#Text> (дата звернення: 17.04.2024).

Навчальне видання

ПОРЯДОК РОБОТИ НАД НАВЧАЛЬНИМ РЕФЕРАТОМ

Методичні вказівки
для самостійного вивчення дисциплін
за спеціальністю 191 Архітектура та містобудування
для здобувачів денної форми навчання
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Укладачі:

Буряк Олександр Петрович
Акмен Інна Робертівна

Підписано до друку **30.05.2024 р.**
Формат 60 x 84 1/16. Гарнітура Times New Roman.
Умовн. друк. арк. – 1,0. Наклад – 100 прим.
Державний біотехнологічний університет

61002, м. Харків, вул. Алчевських, 44